Wolf Hall

Van Hilary Mantel verschenen eveneens

Het boek Henry
Een veiliger oord
De moord op Margaret Thatcher
De geest geven
Acht maanden aan de Gazastraat
Liefde verkennen
De spiegel & het licht (april 2020)

HILARY MANTEL

Wolf Hall

Vertaald door Ine Willems

MERIDIAAN
UITGEVERS

2020

Eerste druk september 2010
Tiende druk februari 2020

© Tertius Enterprises 2009
© 2010 Nederlandse vertaling Ine Willems
Oorspronkelijke titel *Wolf Hall*
Oorspronkelijke uitgave Fourth Estate
Omslagontwerp Nanja Toebak
Omslagbeeld Tessa Posthuma de Boer
Foto auteur © Els Zweerink
Typografie binnenwerk Wim ten Brinke
Drukkerij Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 931 6909 8
NUR 302

www.meridiaanuitgevers.com
@meridiaanuitgevers
@meridiaanboeken
@MeridiaanBoeken

MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C004472
FSC
www.fsc.org

Inhoud

DEEL EEN

I Over het Nauw *Putney, 1500* 13
II Afkomst *1527* 29
III Austin Friars *1527* 50

DEEL TWEE

I Visitatie *1529* 65
II Een occulte historie van Brittannië
1521 – 1529 88
III Pompen of verzuipen *Allerheiligen 1529* 198

DEEL DRIE

I Dopjesspel *Winter 1529 – voorjaar 1530* 207
II Waarde vriend Cromwell
Lente – december 1530 251
III De doden klagen over hun begrafenis
Kerst 1530 341

DEEL VIER

I Trek je gezicht in de plooi *1531* 357
II 'Alas, what shall I do for love?' *Lente 1532* 420
III De vroegmis *November 1532* 515

DEEL VIJF

I Anna Regina *1533* 519
II Duivelsspog *Herfst en winter 1533* 599
III Het oog van een schilder *1534* 650

DEEL ZES

I Suprematie *1534* 657
II De christenheid in kaart *1534 – 1535* 717
III Naar Wolf Hall *Juli 1535* 794

Nawoord van de schrijfster 807
Dramatis personae 809
Familiestambomen 814
Dankwoord 816

Opgedragen aan een bijzondere vriendin,
Mary Robertson

'Er zijn drie soorten decoropbouw: een voor het treurspel, een ander voor de komedie en een derde voor de satire. Hun vormgeving verschilt al naargelang hun doel. Het treurspel wordt uitgebeeld in zuilen en timpanen, beeldwerken en andere regalia; de komedie speelt zich echter af tegen de achtergrond van particuliere woningen, met balkons en ramen met uitzicht zoals bij gewone woonhuizen; en de satire wordt omkleed met bomen, grotten en bergen en andere landelijkheden die het aanzien van een tuin wekken.'

VITRUVIUS, *De architectura*, circa 27 voor Christus

Laat dit de namen van de spelers zijn:

Geluk
Vrijheid
Mate
Luister
Wispeltuur
Schijnheiligheid
Arglist

Goede hoop
Herstel
Omzichtigheid
Volharding

Samenzwering
Hoofse zwendel
Dwaasheid
Tegenspoed
Armoede
Wanhoop
Vermetelheid

Magnyfycence,
JOHN SKELTON, circa 1520

DEEL EEN

I

Over het Nauw

Putney, 1500

'Opstaan.'

Geveld, verdwaasd, zwijgend: hij is gevallen, languit neergeklapt op de kasseien van de binnenplaats. Zijn hoofd is opzij gedraaid, zijn ogen zijn op het hek gericht, alsof er hulp te verwachten valt. Eén goedgeplaatste klap zou nu zijn dood betekenen.

Bloed uit de jaap op zijn hoofd – het resultaat van zijn vaders eerste inspanningen – druipt over zijn gezicht, en zijn linkeroog zit dicht, maar als hij moeite doet, kan hij vanuit zijn rechterooghoek zien dat het stikwerk van zijn vaders laars rafelt. De twijn is losgesprongen van het leer, en een harde knoop erin heeft nog een snee in zijn wenkbrauw getrokken.

'En nou opstaan!' buldert Walter boven hem, terwijl hij bedenkt waar hij hem nu zal schoppen. Hij tilt zijn hoofd een paar centimeter op en kruipt op zijn buik naar voren. Hij probeert zijn handen niet bloot te geven; Walter stampt er graag op. 'Wat moet jij voorstellen, een paling?' vraagt zijn vader. Hij gaat op een drafje een stukje terug, neemt een aanloop en mikt zijn volgende trap.

Die slaat hem de adem uit zijn longen; zijn laatste misschien wel, denkt hij. Zijn voorhoofd zakt weer op de grond. Hij wacht tot Walter boven op hem springt. De

hond, Bella, blaft, opgesloten in een hok. Ik zal mijn hond missen, denkt hij. De binnenplaats ruikt naar bier en bloed. Er schreeuwt iemand bij de rivier. Niets doet er pijn, of misschien juist alles, omdat er geen afzonderlijke pijn is die hij eruit kan pikken. Maar de kou dringt wel tot hem door, op één plek maar: zijn jukbeen, dat op de kasseien rust.

'Kijk nou, kijk nou,' brult Walter. Hij hupt op één voet alsof hij danst. 'Kijk nou wat ik heb gedaan. Mijn laars kapotgeschopt aan die harde kop van je.'

Centimeter voor centimeter. Centimeter voor centimeter vooruit. Laat hem je maar een paling of een worm of een slang noemen. Hou je hoofd laag, geef hem geen aanleiding. Zijn neus zit dicht met geklonterd bloed en hij moet zijn mond opendoen om adem te krijgen. Zijn vaders tijdelijke gebrek aan concentratie vanwege het verlies van een goede laars geeft hem de gelegenheid om te braken. 'Wel ja,' schreeuwt Walter. 'Spuug maar raak.' Spuug maar raak op mijn goeie kasseien. 'Kom op, jong, overeind. Laat maar 'ns zien wat je waard bent. Bij god, schijnheilig onderkruipsel, op je benen.'

Schijnheilig onderkruipsel? denkt hij. Waar heeft hij het over? Zijn hoofd draait weg, zijn haar ligt in zijn eigen braaksel, de hond blaft, Walter brult en er klinken klokken over het water. Hij voelt beweging, alsof de smerige grond onder hem de Theems is geworden. Die geeft mee, deint onder hem en hij ademt uit, één lange zucht. Nou heb je het voor mekaar, zegt een stem tegen Walter. Maar hij sluit zijn oren, of God sluit ze voor hem. Hij wordt stroomafwaarts gesleurd met een diep, zwart tij.

Het volgende moment loopt het tegen de middag en houdt hij zich staande tegen de deurpost van de *Pegasus*. Zijn zus Kat komt de keuken uit met een bakplaat vol he-

te pasteitjes in haar handen. Ze laat ze bijna vallen als ze hem ziet. Haar mond valt open van verbazing. 'Wat zie jij eruit!'

'Kat, niet zo hard, dat doet pijn.'

Ze schreeuwt om haar man: 'Morgan Williams!' en draait om haar as, haar blik verwilderd, haar gezicht rood aangelopen door de hitte van de oven. 'Neem die bakplaat van me over, godallemachtig, waar is iedereen!'

Hij rilt van top tot teen, net als Bella die keer dat ze van de boot was gevallen.

Een meisje komt aanhollen. 'De meester is naar de stad.'

'Dat weet ik toch, sufferd.' Door de paniek bij het zien van haar broer was ze het glad vergeten. Ze duwt het meisje de bakplaat in handen. 'Als je ze ergens neerzet waar de kat erbij kan, geef ik je zo'n draai om je oren dat je sterren ziet.' Nu ze haar handen vrij heeft, slaat ze ze in een kort, hevig gebed ineen. 'Heb je weer gevochten of was het je vader?'

Ja, zegt hij, en hij knikt heftig, zodat er druppels bloed uit zijn neus spatten. Ja, wijst hij op zichzelf, als om te zeggen: Het was Walter. Kat roept om een teil, om water, om water in een teil, om een doek, om de duivel, dat hij subiet verschijnt en zijn dienaar Walter afserveert. 'Ga zitten voor je valt.' Hij probeert uit te leggen dat hij nog maar net is opgestaan. Van de binnenplaats. Het kon een uur geleden zijn of misschien wel een dag en voor zover hij weet, kon vandaag evengoed morgen zijn, behalve dat Walter hem had afgemaakt als hij daar een hele dag had gelegen omdat hij dan in de weg lag, en dat zijn verwondingen gestold waren geweest, zijn hele lijf nu pijn had gedaan en hij te stijf was geweest om te kunnen bewegen. De ruime ervaring met Walters vuisten en laarzen heeft hem geleerd dat de tweede dag meestal erger is dan de eerste. 'Ga zitten. Niet praten,' zegt Kat.

Als de teil komt, buigt ze zich over hem heen, bet zijn dichtgeslagen oog en werkt in kleine kringetjes naar zijn haargrens toe. Haar ademhaling gaat hortend en haar vrije hand rust op zijn schouder. Ze vloekt binnensmonds, snikt af en toe en wrijft troostend over zijn nek, ''t Is goed, stil maar, 't is al goed' fluisterend alsof hij degene is die huilt, maar dat is hij niet. Hij heeft het gevoel dat hij zweeft en dat zij hem aan de grond houdt; hij zou zijn armen om haar heen willen slaan, zijn gezicht in haar schort willen begraven, daar uitrusten en luisteren naar haar hartslag. Maar hij wil haar niet bevuilen, haar niet onder het bloed smeren.

Als Morgan Williams binnenkomt, heeft hij zijn goede stadsjas aan. Hij ziet er Welsh en strijdlustig uit; het is duidelijk dat hij het nieuws heeft gehoord. Hij komt naast Kat staan en staart omlaag, voor even met de mond vol tanden, tot hij zegt: 'Zie!' Hij balt een vuist en ramt hem drie keer in de lucht. 'Daar!' zegt hij. 'Dat kan ie van me krijgen, Walter. Dat kan ie krijgen. Van mij.'

'Ga nou maar achteruit,' maant Kat hem. 'Je wilt geen stukjes Thomas op je Londense jas.'

Dat wil hij inderdaad niet. Hij gaat een eindje verderop staan. 'Niet dat het mij uitmaakt, maar kijk jou nou, jong. In een eerlijk gevecht zou je die bullebak zijn vet geven.'

'Het gevecht is nooit eerlijk,' zegt Kat. 'Hij besluipt je vanachter, hè, Thomas? Met iets in zijn hand.'

'Een glazen fles, lijkt me, in dit geval,' zegt Morgan Williams. 'Was het een fles?'

Hij schudt zijn hoofd. Zijn neus bloedt weer.

'Niet doen, broertje,' zegt Kat. Haar hand zit helemaal onder; ze veegt de bloedklonten af aan haar schort. Wat een troep; hij had zijn hoofd evengoed wel tegen haar aan kunnen leggen.

'Ik neem aan dat je het niet gezien hebt?' zegt Morgan.

'Wat hij precies in zijn hand had?'

'Dat is nou het mooie van een aanval in de rug,' zegt Kat, 'en jouw domme pech bij de rechter. Morgan, zal ik je eens wat zeggen over mijn vader? Hij pakt gewoon wat er voorhanden is. En soms is dat een fles, ja. Ik heb het hem zien doen bij mijn moeder. Zelfs bij onze kleine Bet, ik heb gezien dat hij haar op het hoofd sloeg. En ik heb het ook níét gezien, wat erger was, want dan kreeg ik de klappen.'

'Ik vraag me af in wat voor familie ik getrouwd ben,' zegt Morgan Williams.

In feite zegt Morgan dit maar; zoals sommige mannen hun neus optrekken en sommige vrouwen hoofdpijn hebben, zo stelt Morgan zichzelf deze vraag. De jongen luistert niet naar hem; als mijn vader dat heeft gedaan bij mijn moeder, die nu al zo lang dood is, denkt hij, heeft hij haar dan vermoord? Nee, daar was hij vast voor opgepakt. Putney mag dan wetteloos zijn, met moord kom je niet weg. Hij heeft Kat als moeder, zij verzorgt zijn wonden, wrijft hem troostend over zijn nek.

Hij doet zijn ogen dicht om zijn linkeroog gelijk te maken aan zijn rechter, dan probeert hij ze allebei te openen. 'Kat,' zegt hij, 'ik heb daar toch nog wel een oog, hè? Want ik zie er niks mee.' Ja, ja, ja, zegt ze, terwijl Morgan Williams zijn onderzoek naar de feiten voortzet en tot de slotsom komt dat het een hard, vrij zwaar, scherp object is geweest, maar wellicht geen kapótte fles, anders had Thomas de rafelige rand ervan wel gezien voor Walter zijn wenkbrauw kapottrok en hem probeerde een oog uit te steken. Hij hoort Morgan zijn theorie op poten zetten en zou de laars te berde willen brengen, de knoop, de knoop in de twijn, maar de moeite die het hem kost om zijn mond open te doen, lijkt in geen verhouding te staan tot de baten ervan. Hij is het in grote lijnen met Morgans redenering eens; hij probeert zijn schouders op te halen,

maar dat doet zoveel pijn en hij voelt zich zo murw en ontwricht dat hij zich afvraagt of zijn nek gebroken is.

'Maar,' zegt Kat, 'wat heb je gedaan, Tom, dat hij ontplofte? Gewoonlijk begint hij pas na het donker, of het moet ergens over gaan.'

'Ja,' zegt Morgan, 'ging het ergens over?'

'Gisteren. Ik heb gevochten.'

'Je hebt gisteren gevochten? Met wie heb je in godsnaam gevochten?'

'Weet ik niet.' De naam is hem, samen met de reden, door het hoofd geschoten, en het voelt alsof ze op weg naar buiten een gemeen scherpe botsplinter uit zijn schedel hebben meegetrokken. Hij voelt voorzichtig aan zijn hoofd. Een fles? Mogelijk.

'O,' zegt Kat, 'ze vechten continu. Jongens. Bij de rivier.'

'Even zien of ik het goed begrepen heb,' zegt Morgan. 'Hij komt gisteren thuis met scheuren in zijn kleren en ontvelde knokkels, en de ouwe zegt: Wat krijgen we nou, heb je gevochten? Hij wacht een dag en slaat hem dan met een fles. Hij slaat hem op de binnenplaats buiten westen, trapt hem waar hij hem raken kan, geeft hem er links en rechts van langs met een stuk hout dat voor het grijpen ligt …'

'Heeft hij dat gedaan?'

'De hele goegemeente weet ervan! Op de werf stonden ze in de rij om het me te vertellen, ze schreeuwden het me toe nog voor de boot was afgemeerd. Morgan Williams, luister, de vader van je vrouw heeft Thomas in elkaar geslagen en hij is stervend naar het huis van zijn zus gekropen, ze hebben er de priester bij geroepen … Héb je er de priester bij geroepen?'

'O, die Williamsen!' zegt Kat. 'Jullie denken echt dat jullie hier wat voorstellen. Mensen die in de rij staan om jou wat te vertellen. En waarom is dat? Omdat je je alles laat wijsmaken.'